

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/3--SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

A.Xojimatov	
Globalashuv sharoitida musiqiy qadriyatlarining estetik ta'sirchanligining o'zgarib borishi va qadrsizlanishi jarayoni.....	442
B.S.Sobirov	
Aktorlik faoliyatini shakllantirishda aktyorlik san'ati xususiyatlari	448
D.A.Yuldasheva	
Yangi O'zbekiston sharoitida madaniyat va san'at sohasi rivojining takomillashuvi	451
I.I.Qirg'izov	
Nomoddiy madaniy meros tarkibiga kirgan shashmaqom janiriga aksiologik munosabatning yuksalishi	455
I.T.Yuldashev	
Jamiyat ma'naviy yangilanishi jarayonida miniatyura san'atining o'rni va ahamiyati	459
L.E.Tursunova	
Yangi O'zbekistonda yoshlar estetik madaniyatini milliy musiqa tarbiyasi asosida rivojlantirish vazifalari	462
M.Achildiyeva	
O'zbek musiqa san'ati rivojining tarixiy takomil bosqichlari va yo'llari	468
N.X.Djalalova	
Musiqiy madaniyat-yoshlar estetik tafakkurini yuksaltirishda muhim omillardan biri sifatida	473
N.R.Mansurova	
Raqamli texnologiyalar vositasida talabalarda milliy musiqiy merosni asrashga doir bilimlarini rivojlantirishning texnologik asoslari	478
O.R.Soliyev	
Barokko davrida san'atning o'ziga xosligi	488
R.A.Orziboyev	
Milliy musiqamizga doir Markaziy Osiyo mutafakkirlarining asarlari tahlili	491
R.J.Soxibov	
Naqqoshlikda kompozitsiya va uning qo'llanilishi	495
A.B.Sulaymanova	
The importance of modern innovative pedagogical technologies in teaching engineering graphics	500
U.T.Isakov	
O'zbek xalqi musiqa madaniyatining milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan o'zaro aloqadorligi	503
Z.A.Boboyeva	
Yoshlarning badiiy tasavvuri va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishda tasviriy san'atning o'rni	508
J.Sh.Muydinov	
O'quvchilar ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda musiqa mashg'ulotlarining ahamiyati	511
N.M.Madaminov	
Oliy ta'lim tizimida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetentsiyasini rivojlantirishning ahamiyati	515
M.T.Yunusaliyev	
Akvarel texnikasida noan'anaviy yondashuv	518
D.Q.Oxunova, S.Sh.Hakimova	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy bilimlarni kognitiv idrok etish kompetensiyalarini rivojlantirishning zamonaviy texnologiya va metodlari	524
D.K.Rafikova	
O'quvchilarni kasbga yo'naltrishning pedagogik zaruriyati.....	528
S.H.Mamajonov	
Amir Temur mohir strategik.....	533
D.M.Xolikova	
Talabalarda innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	536
O.S.Usmonova	
1-sinf o'quvchilarini mnemotexnika yordamida chiroyli yozishga o'rgatish	544

UO'K: 76.03/.09

BAROKKO DAVRIDA SAN'ATNING O'ZIGA XOSLIGI
УНИКАЛЬНОСТЬ ИСКУССТВА ПЕРИОДА БАРОККО
THE UNIQUENESS OF ART IN THE BAROQUE PERIOD

Soliyev Ozodbek Rahmatovich

Farg'ona davlat universiteti, Tasviriy san'at kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada Barokko san'atining tarixi va o'ziga xos jihatlari haqida ma'lumotlar berilgan. Barokko davri san'ati XVII-XVIII asrlar o'rtasida Yevropada rivojlanib, g'oyib bo'lgan bir san'at uslubi hisoblanadi. Barokko, tajribaviy va afsonaviy tuyg'ularni ifodalash, yorqin ranglar, dramatik uslub va bog'liqlik bilan ajralib chiqqan bir dasturiy hukmni ifodalaydi. Bu davrda zamonaviylik va to'liqni ifodalash uchun foydalanilgan.

Аннотация

В данной статье представлена информация об истории и специфических аспектах искусства барокко. Искусство барокко – это художественный стиль, который развивался и исчез в Европе между 17 и 18 веками. Барокко представляет собой программное суждение, отличающееся выразительными, эмпирическими и мифическими чувствами, яркими красками, драматическим стилем и связью. В этот период он использовался для выражения современности и завершенности.

Abstract

This article provides information about the history and specific aspects of Baroque art. Baroque art is an art style that developed and disappeared in Europe between the 17th and 18th centuries. Baroque represents a programmatic judgment distinguished by expressive, experiential and mythical sentiments, bright colors, dramatic style and connection. In this period, it was used to express modernity and completeness.

Kalit so'zlar: baroko san'ati, dramatik uslub, madaniyat, din, ansambl, arxitektura.

Ключевые слова: искусство барокко, драматический стиль, культура, религия, ансамбль, архитектура.

Key words: baroque art, dramatic style, culture, religion, ensemble, architecture.

KIRISH

Barokko davri san'ati murakkablik va tezlik, fuqarolar uchun ma'naviy va jismiy ilova muhitlarini rivojlantirishda jiddiyroq bo'ldi. Tuyg'ularni ifodalashda kontrast ranglar, murakkab o'yinlar va detallar qo'llanildi. Rivojlanayotgan madaniyat, madaniy ommalashuvlar va diniy inkishoflar Barokko san'atining merosi bo'ldi.

Barokko – (taxminan: portdan. perola baroko – g'alati shakldagi marvarid, italyancha barokko [1] – da'vogar, g'alati ritorik figura) - umumiy madaniy hodisa, 16-asr o'rtalarida Yevropa san'atida hukmronlik qilgan uslub. Keng ma'noda u kundalik hayotning tashqi shakllarini, karnavallarni, yurishlarni, falsafiy va ilmiy taqdimot xususiyatlarini o'z ichiga oladi. "Barokko" ta'rifi turli hodisalarga nisbatan qo'llaniladi: klassitsizmga zid bo'lgan badiiy harakatlar (g'oyalar, falsafiy tushunchalar, estetik me'yorlar va qoidalar to'plami), tarixiy badiiy uslub, bir qator tarixiy va mintaqaviy badiiy uslublar, harakatlar va maktablar; individual ustalarning individual uslublari va ish uslublari. [1]

MATERIAL VA METODLAR

17-18-asrlarda barokko madaniyatining markazi Italiya edi, ammo turli mamlakatlarda bu davr turli xronologiya, davrlashtirish va terminologik ta'riflarga ega. Xuddi shu umumlashiruvchi atama "boshqa uslublar rivojlanishining so'nggi, tanqidiy bosqichlari, notinch, romantik munosabat tendentsiyasi, ekspressiv, muvozanatsiz shakllarda fikrlash"ni anglatadi. Shuning uchun "barokko" so'zi tarixiy-madaniy umumlashmalarda metafora sifatida ishlatiladi: "barokko davri, barokko olami, barokko odami, barokko hayoti (ital. la vita barocca)"[2].

PEDAGOGIKA

17-asrda Italiya iqtisodiy va siyosiy qudratini yo'qotdi. Chet elliklar – ispanlar va fransuzlar uning hududini boshqara boshlaydilar. Ammo charchagan Italiya o'z mavqeini yo'qotmadi - u hali ham Yevropaning madaniy markazi bo'lib qolmoqda. Zodagonlar va cherkov hammaga ko'rinib turishi uchun o'z kuchi va boyligiga muhtoj edi, lekin yangi binolar uchun pul yo'qligi sababli ular kuch va boyluk illyuziyasini yaratish uchun san'atga murojaat qildilar. Italiyada barokko shunday paydo bo'ldi.[6]

Barokko ibtidoiy jamg'arish va mustamlakachilik ekspansiyasi davridagi feodalizm inqirozini, diniy va ijtimoiy ongda ziddiyatlarning kuchayishini aks ettirdi[3]. Uning uslub sifatida paydo bo'lishining manbalaridan biri katoliklik mafkurasi va estetikasi, aksil-islohotning mafkuraviy harakati va katolik cherkovi Trent kengashining qarorlari hisoblanadi, shuning uchun barokko "uslub" deb ham ataladi. [4].

Barokko tafsilotlarga e'tibor, ramzlar va allegoriyalar, ulug'vor kompozitsiyalar, mubolag'a, emotsionallik, dabdaba, bezakli, egri chiziqlar va dekorning ko'pligi bilan ajralib turadi. Arxitektura inshootlaridagi o'ziga xos xususiyatlar: murakkab bezak texnikasi, murakkab bezaklar, binolarning ichki va tashqi ko'rinishidagi takrorlanuvchi naqshlar, zarhallangan haykallar, yorqin bo'yalgan shiftlar, illyuzor effektlar (trompe l'oeil), katta hajmdagi freskalar [5].

Barokko XVII asrning ikkinchi yarmida tanqidchilar orasida paydo bo'lgan atama sifatida dastlab salbiy ma'noga ega bo'lib, g'alati va absurd, g'ayritabiiy va deformatsiyalangan narsani anglatadi. Umuman olganda, aniq va aniq klassik kanonlarga mos kelmaydigan bir xil yomon ta'm. Bu 19-asrning oxirigacha, san'atga kuchli ramziy chiziqning kiritilishi san'atshunoslarni barokko estetikasiga bo'lgan munosabatini qayta ko'rib chiqishga majbur qilganda shunday ishlatilgan.

Barokkoning o'ziga xos xususiyatlari haqiqatan ham o'zining dabdabali va da'vogar xususiyatlari, dekorativ murakkabligi va ko'pincha dabdaba va hashamat bilan ko'zni tortadi. Ammo barokko estetikasini faqat tashqi shaklga tushirish noto'g'ri bo'lar edi. Uyg'onish davri g'oyalarini buzgan ekzistensial inqiroz bilan kuchli XVI asrdan so'ng, insonning dunyoqarashi o'zgardi. U endi o'zini olamning markazidek his qilmadi, balki Paskal ta'biri bilan aytganda, "hamma narsa va hech narsa o'rtasida" his qildi, narsalarning mohiyatini va koinot qonunlarini tushunishga harakat qildi - lekin na boshini, na uni tushuna olmadi.[7]

MUHOKAMA

Barokko birinchi navbatda katolik mamlakatlariga xos bo'lgan hodisadir. Bu qattiq protestantizmga begona. Gollandiyalik barokkoning o'ziga xosligi shundan kelib chiqadi, u yanada qattiqroq va realizmga intiladi. Flandriya va Gollandiya o'rtasidagi farqlar mamlakatning katolik va protestantlarga bo'linishi natijasini aniq ko'rsatadi.

Barokkoning tug'ilishi, gullab-yashnashi va tanazzul tarixi Barokko davri Uyg'onish davriga to'g'ri keldi. Ammo tarix va san'at sxemalar majmui emas, shuning uchun ular 16-asrda ham Uyg'onish davri uslubida ijod qilishgan, XVII asrda esa birdaniga yangi uslubda suratlar chizish va boshqa san'at asarlarini yaratishga kirishgan deb tasavvur qilish noto'g'ri. Barokko motivlarini allaqachon kech Uyg'onish davri ustalari - Titian (Tiziano), Tintoretto (Tintoretto) asarlarida eshitish mumkin.

Mannerizm barokko va Uyg'onish davri o'rtasidagi o'tish bosqichiga aylandi. Mannerist rassomlar his-tuyg'ularni ifodalashning yangi shakllarini izlashdi, turli vizual effektlardan foydalanishdi va tomoshabinni nafis va murakkab taqdimot bilan hayratda qoldirishga harakat qilishdi. Ammo mannerizm barokko ustalari erishgan kontseptual yaxlitlik va badiiy etuklik yo'q edi. Ba'zi tadqiqotchilar mannerizmni o'tish uslubi deb hisoblashadi, boshqalari uni barokkoning dastlabki davriga bog'lashadi.

Ispaniyada XVII asr rasmning kuchli gullash davri edi. O'sha paytda ular bu yerda yaratdilar: hech qanday kanonlarga to'g'ri kelmaydigan asl El Greko; Realizmni tasavvuf bilan uyg'unlashtirgan Fransisko de Zurbaran; Rasmlari fojiga to'la Xose de Ribera tasvirlarning ichki kuchi bilan to'lgan; ajoyib rangshunos Bartolome Esteban Murillo; va mashhur "rassom-psixolog", personajlarni yetkazish ustasi - Diego Velazquez (Diego Rodriguez de Silva y Velázquez) go'zallikni aks ettirishda ikkinchidan, xunuklikni tasvirlashda birinchi bo'lish yaxshiroq ekanligini aytdi.[7]

Barokko xususiyatlari: Barokko qarama-qarshilik, keskinlik, dinamik tasvirlar, ta'sirchanlik, ulug'vorlik va ulug'vorlikka intilish, haqiqat va illyuziyani uyg'unlashtirish, san'atni uyg'unlashtirish (shahar va saroy va park ansambllari, opera, diniy musiqa, oratoriya); bir vaqtning o'zida alohida

janrlarning (konsert grosso, sonata, cholg'u musiqasida syuita) avtonomiyasiga moyillik mavjud. Antik davrda oqilona va doimiy birlik sifatida o'rnatilgan dunyo g'oyasi, shuningdek, Uyg'onish davrining insonning eng aqlli mavjudot sifatidagi g'oyasi o'zgardi. [8]

Barokko davri shahar aholisi uchun o'yin-kulgi uchun yuqori va o'rta tabaqa vakillari uchun juda ko'p vaqtni keltirib chiqaradi: ziyorat qilish o'rniga - sayr qilish (bog'da yurish); ritsarlik turnirlari o'rniga - "karusellar" (ot minish) va karta o'yinlari; sirli o'yinlar o'rniga teatr va maskarad to'pi bor. Bundan tashqari, belanchak ko'rinishini va "olovli o'yin-kulgi" (salyutlar) qo'shishingiz mumkin. Interyerda portretlar va landshaftlar piktogramma o'rnini egalladi va musiqa ruhiydan yoqimli ovoz o'yiniga aylandi.

Barokko odami vahshiylik, tantanasizlik, zulm, shafqatsizlik va johillik bilan ajralib turadigan tabiiylikni rad etadi - bularning barchasi romantizm davrida fazilatga aylanadi. Barokko ayol o'zining rangpar terisini qadrlaydi va g'ayritabiiy, nozik soch turmagi, korset va kit suyagi ramkali sun'iy ravishda kengaytirilgan yubka kiyadi. Ular poshnali tufli kiygan.

Rassomchilikda barokko. Rassomlikdagi barokko uslubi kompozitsiyalarning dinamikligi, shakllarning "tekisligi" va ulug'vorligi, aristokratiya va subyektlarning o'ziga xosligi bilan ajralib turadi. Barokkoning eng xarakterli xususiyatlari - yorqin gullash va dinamizm; Buning yorqin misoli Rubens va Karavadjoning ishi. [8]

Barokko uslubining xarakterli xususiyatlari asosiy mavzular: mifologiya va din so'z boyligi so'zlashuv va xorijiy so'zlar bilan boyitildi murakkab metafora va epitetlardan foydalanish ko'rinadigan dinamika kontrastlardan foydalanish janrlarning xilma-xilligi me'moriy tuzilmalar bir-biridan farq qiladi va individual uslubga ega ko'plab zargarlik buyumlari va oltin elementlar tomoshabinni badiiy asardan hayratda qoldirishi, hayratga solishi va ravshan qilishi kerak. Hamma narsa katta va ajoyib bo'lishi kerak to'g'ri chiziqlarning deyarli to'liq yo'qligi egri chiziqlar, yumaloq va to'liq shakllarning ko'pligi monumentallik allegoriyalar qarama-qarshiliklar hissiylik va hissiylik dunyoda odamni izlash, mavjudlik savollari murakkab sintaksis g'ayrioddiylik va o'ziga xoslik ta'sirchanlik va teatrallik. [9]

Barokko kontrast, keskinlik, tasvirlarning dinamizmi, ulug'vorlik va ulug'vorlikka intilish, haqiqat va illyuziya uyg'unligi bilan ajralib turadi. Bu davrda Kopernikning kashfiyotlari tufayli dunyoni oqilona va doimiy birlik, shuningdek, insonning eng aqlli mavjudot sifatidagi g'oyasi o'zgardi. Paskal ta'kidlaganidek, inson o'zini "hamma narsa va hech narsa o'rtasidagi narsa", "hodisalarning faqat tashqi ko'rinishini qamrab oladigan, lekin ularning boshlanishini ham, oxirini ham tushuna olmaydigan" deb taniy boshladi. [10]

XULOSA

Barokko davri (XVII-XVIII asrlar) san'ati o'ziga xosligi bilan Tasviriy san'atda o'z o'niga egadir. Uning xususiyatlari ichida yorqin bezash, o'ziga xos ranglar, shakllar va ornamental elementlar bilan ajralib chiqqan, qo'rqqoqlangan dizaynlar keng jihatdan ahamiyat kasb etgan. Barokko, ta'limotlar va nafaqatlik tajribalarni ekspozitsiya qilish, oddiylikni o'tkazish, ko'rsatkich va kontrastlarni intensivlashtirish va fazilatlarini mustahkamlash bilan ajralib chiqqan, dramatik effektlarni qo'llab-quvvatlagan. Barokko san'ati tasvirlarida mollalar va sharqiy ro'yxatlar orqali muzokaralar, anjir va ko'p yorli jamlar bilan ajralib chiqqan.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Словарь иностранных слов / Под ред. Петрова Ф. Н. – 18-е, стер. – М.: «Русский язык», 1989. – 624 с. – 500 000 экз. – ISBN 5-200-00408-8.
2. Власов В. Г. Барокко // Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства. В 10 т. – СПб.: «Азбука-классика», 2004 – С. 53, 54-84. – 728 с. – ISBN 5-352-01119-4.
3. <http://niv.ru/doc/encyclopedia/bse/articles/1437/barokko.htm>
4. Вельфлин Г. Искусство Италии и Германии эпохи Ренессанса. – Л.: ОГИЗ, 1934
5. https://znanierussia.ru/articles/%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BA%D0%BE#cite_ref-4_5-1
6. Барокко – стиль в изобразительном искусстве и его особенности | DesignNonstop - О дизайне без остановки <https://www.designnonstop.com/webdesign/trends/barokko-stil-v-izobrazitelnom-iskusstve-i-ego-osobennosti.htm>
7. <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/barokko-prichudlivaya-zhemchuzhina-evropejskoj-kulturny>
8. Эпоха барокко в искусстве - Информio <https://www.informio.ru/publications/id4376/Epoha-barokko-v-iskusstve>
9. Стиль Барокко характерные черты <https://www.stilbarocco.ru/stil-barokko-xarakternye-chertry/>
10. Барокко – стиль в изобразительном искусстве и его особенности | DesignNonstop - О дизайне без остановки <https://www.designnonstop.com/webdesign/trends/barokko-stil-v-izobrazitelnom-iskusstve-i-ego-osobennosti.htm>
11. Palisca, Claude V. «Baroque» as a Music-Critical Term». // French Musical Thought, 1600-1800. / Ed. by Georgia Cowart – Ann Arbor: UMI Research Press, 1989. — P. 7-11.
12. Валерия Соколова. Нюрнберг и нюрнбержцы. – 1-е. – Nürnberg: Ekaterina Müller Medienagentur & Übersetzungsbüro, 2011. – 204 с. – ISBN 978-3-00-034848-8.